

Juridisk metodlära vt 2021

Kursrapport

Specialkursen Juridisk metodlära (15 hp) gavs under vt 2021 (B-perioden).

Tjugo studenter slutförde kursen med godkända betyg, varav tre som läste kursen inom ramen för en filosofie kandidatexamen i rättsvetenskap. För övriga studenter utgjorde kursen en specialkurs i juristprogrammet.

Kursvärderingen genomfördes i Athena mellan den 30 maj och den 18 juni. 15 studenter besvarade enkäten, dvs 75% av det totala antalet studenter i kursen.

Enkäten inleddes med frågan: Hur väl tycker du att kursens uppläggning motsvarar de förväntade studieresultaten i kursplanen? Härvidlag svarade en student ”Väl” (6,7%) på denna fråga, övriga svarade ”Mycket väl” (93,3%). Ingen besvarade frågan med ”Godtagbart”, ”Mindre väl” eller ”Inte alls”.

På frågan om **vad studenten tycker har varit bäst med kursen** framhöll flera studenter att ”allt” hade varit bäst! Detta är naturligtvis ett mycket gott betyg för kursen. Flera studenter betonade också att kursen både anknyter till och vidareutvecklar frågeställningar som annars ges litet utrymme i juristprogrammet. Många uppskattar också kursens fokus på aktivt lärande, i synnerhet vad gäller seminarier och övningar. Det finns härvidlag anledning att notera att en betydande del av föreläsningarna är förinspelade, vilket innebär att mer resurser kan ägnas åt studentaktiverande moment. Detta – s k *flipped classroom* – är ju av särskilt vikt när det gäller undervisning om och i juridisk metodlära, då det pedagogiska syftet är att ge studenterna verktyg, i form av olika förmågor, att själva lösa olika typer av rättsliga och juridiska problem. Därmed knyts också kursens mål till de krav som kommer att ställas på studenterna i det praktiska rättslivet. En student uttryckte detta på följande sätt:

”Att huvudpunkten var att lära oss tänka själva och utanför ramarna. Men samtidigt fick vi viktiga kunskaper om hur man analyserar på ett objektivt sätt, så att slutresultatet inte blir våra egna värderingar, utan en hållbar juridisk tolkning.”

En annan framhöll att denna kurs – med hjälp av teori samt externa perspektiv – innebär att studenten lär sig att ”se” och kritiskt bedöma den juridiska metodlärans betydelse för samhället i allmänhet och rättssystemet i synnerhet:

”Man har i kursen fått drillats i att vända och vrida på saker, perspektiv och synsätt. Och trots att hela kursen i princip handlade om rättskällevärdet och tolkningsprinciperna, så har man fått titta på dem från utsidan och kritiskt granska den metod som man har försökt lära sig i fyra år nu, vilket har varit väldigt nyttigt. Det är ju självklart att juristprogrammet handlar om att lära sig juridik, men med den här kursen har man (äntligen) kunna se juristrollen och dess verktygslåda ur ett kritiskt perspektiv, vilket har varit väldigt nyttigt och lärorikt.”

Flera studenter framhåller också betydelsen av den öppna och tillåtande stämningen i kursen, som gör det lättare för alla deltagare – lärare som studenter – att aktivt delta i diskussionen. Det är påtagligt hur mycket stödet från andra studenter har betytt för studiemotivation och aktivitetsgrad. Sammanhållningen i gruppen har kommit särskilt till uttryck under kursens

miniseminarier. Lärarlaget för mycket goda vitsord för sitt engagemang, kunskaper och lyhördhet inför studenternas synpunkter.

På frågan om vilka förbättringar som studenten skulle vilja se i kursen, så framhöll ett antal studenter att arbetsbelastningen stundom är för hög i kursen. Detta beror, enligt dessa studenter, dels på kursens logistik – vissa seminarier har schemalagts utan tillräcklig förberedelsetid – dels på alltför omfattande förberedelser. Vad gäller den sista punkten avviker kursen dock inte från de riktlinjer som finns för omfånget av kurslitteratur och -material. Det finns dock anledning att kritiskt granska seminariematerialet inför varje ny omgång; det är lätt hänt att nya underlag läggs på toppen av de gamla. Ett sätt att hantera omfattande förberedelsematerial till seminarier och undervisning är att göra en distinktion mellan sådant material som måste analyseras inför det aktuella tillfället och sådan litteratur som läraren rekommenderar studenten att studera. Kursens logistik styrs i hög grad av det stora blocket av miniseminarier samt lärarnas övriga åtaganden.

Kursens miniseminarier är uppskattade av studenterna. Flera studenter framhåller denna form av aktivt lärande som en pedagogisk tillgång för kursen. Vid just denna kursomgång hade ett stort antal studenter valt samma fråga eller likartade frågeställningar. Detta var visserligen begripligt – en artikel rörande betydelsen av skiljaktig mening hade nyligen publicerats – men hade till följd att undervisningen blev något repetitiv. Vid nästa kursomgång skall studentens val av temata godkännas av rättande lärare i god tid före seminariet, så att en upprepning kan undvikas.

En student önskade ett ökat fokus på användningen av externa perspektiv, eller mer precist, på inslag av rättsdogmatiska hjälpvetenskaper, inom ramen för tillämpningen av den juridiska metoden. Detta är en mycket god idé. Det finns redan sådana inslag i kursen, men det finns all anledning att betona betydelsen av rättsvetenskapens hjälpvetenskaper i juridisk argumentation.

Kursomgången under vårterminen 2021 bedrevs på grund av pågående pandemi i sin helhet på distans. **Distansundervisningen** föll, enligt studenternas mening, väl ut: Mer än hälften av respondenterna (53,3%) menade att övergången hade fungerat mycket väl. Resten (46,7%) ansåg att övergången till distansundervisning hade fungerat väl. I gemen förefaller studenterna uppskatta flexibiliteten i distansundervisning. Ett flertal studenter noterar att studentaktiviteten – i alla fall på specialkursnivå – förefaller vara högre i Zoom än i sal. Samtidigt saknar flera studenter den spontana sociala kontakt som undervisning i sal för med sig. Många förespråkar *blended* undervisning, för att ge större variation i pedagogiken. Det är lätt att sympatisera med denna uppfattning: Undervisning i sal respektive i Zoom har sina specifika för- och nackdelar. I synnerhet förefaller mer strukturerade övningar fungera bättre i Zoom än i sal, där annars mycket tid går förlorad i att skapa *bee hives* eller grupper för enskilt arbete. I kursen används i dessa fall funktioner i Zoom, främst Delad skärm, men planen är att i framtiden även utnyttja *polls* och *breakout rooms*.

Sedan kursen lades upp i **Athena** har kurslaget haft som ambition att maximalt utnyttja plattformens tekniska möjligheter: Flertalet föreläsningar är förinspelade och har försetts med diagnostiska prov. Övningar antingen genomförs eller förbereds i form av lärsekvenser. Dessa kan vara såväl obligatoriska som frivilliga, medan synen på de förinspelade föreläsningar och testerna förefaller vara nästan odelat positiv. På frågan om hur många av de diagnostiska testerna studenter hade gjort svarade hela 60% att de hade gjort samtliga, medan 33,3% hade

gjort några av testerna. Endast 6,7% angav att de inte gjort några av dem. En student menade att:

”De diagnostiska testerna var toppen! Jag gjorde dem minst ett par gånger och för varje gång såg jag nya nyanser i frågeställningarna som även bekräftade att jag förstått lite till. Det var intressant. De var även givande första gången jag gjorde dem för då gjorde den breda överblicken över ämnesområdet att jag fick en bra bild om det var någon del jag missat eller inte riktigt förstått, vilket var bra som fingervisning för den fortsatta läsningen.”

Flera studenter lyssnar till exempel på de förinspelade föreläsningarna samtidigt som de gör annat; en student uppger att hon eller han numera förknippar rättsinstitutsläran med kanelbullar!

Det råder något mer delade mening om **lärsekvenserna**. En student framhöll att:

”Lärsekvenserna är jag kluven till. Jag kan tycka att de tar för mycket tid i anspråk i förhållande till deras pedagogiska värde när de ligger tidigt i kursen. Jag kan tycka att kunskapens beståndsdelar kan försvinna lite i det stora resonemanget, i alla fall innan man har hunnit förstå på djupet och gjort kunskapen till sin egen. Senare i kursen, eller i alla fall efter genomgången av undervisningstillfället, tror jag de har ett större värde än om de ska göras inför ett undervisningstillfälle. Efteråt kan de ha en bra ihopknytande funktion på kunskapen.”

En annan student beklagade istället att det inte fanns fler lärsekvenser, i synnerhet sådana som man kan göra efter undervisningspasset samt som har modellsvår eller kommentarer från läraren inbyggda i sekvensen. Totalt uppgav dock över 86,6% att de hade gjort en del av, eller samtliga, frivilliga lärsekvenser. Ett bra tips, som framfördes i kursvärderingen, var att antalet inlämningar i lärsekvensen skulle redovisas i informationen för det aktuella tillfället. Detta förslag har, med goda resultat, redan genomförts i grundkursen Rättshistoria.

I motsats till grundkursen förefaller **studentkanalen i Zoom** fungera väl i denna kurs. Studenterna uppger att de snabbt fått svar av sina kursare genom kanalen, i synnerhet vad gäller tekniska frågor eller problem att hitta i Athena. Kanalen ger möjlighet att enkelt och snabbt ställa allmänna frågor till hela gruppen samt att ha digitala pluggräffar.

På frågan om **miniseminierna** är ett ändamålsenligt sätt att examinera delar kursens förväntade studieresultatet, svarar flertalet att miniseminierna har varit stimulerande och ställt specifika krav, till exempel på förmågan att presentera information och leda grupper i arbete, som är väl anpassade till det framtida yrkeslivet. En student underströk att:

”... det var ett väldigt bra sätt att examinera kursen. Det pedagogiska värdet av att planera inför var lite annorlunda än att "bara" skriva ännu en uppsats, vilket jag i och för sig också tycker väldigt mycket om, men på detta sätt fick man tänka lite annorlunda vilket gav mig väldigt mycket. Jag tyckte det var bra att välja ämne själv och få tillfälle att få klura lite extra på något man gått och funderat på lite extra. Bredden av ämnena på de andras miniseminarier gjorde även att förståelsen för den juridiska metodens faktiska praktiska respektive teoretiska innebörd blev väldigt tydlig. Det var toppen!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!”

Några menade att detta moment gav upphov till viss nervositet, i synnerhet då det motsvarar 25% av det totala kursbetyget. Några studenter önskade att också programstudenterna – inte

enbart de som studerar kursen inom ramen för filosofie kandidatexamen – skulle kunna välja en redan given frågeställning, istället för att själva formulera seminariets tema.

Enkätens avslutande fråga gäller **om studenten skulle rekommendera kursen** till någon annan. Nedan följer ett axplock av svar:

”Jag läser denna kurs som valfri specialkurs och det är den jag sett fram emot mest. Enligt min mening borde denna kurs tillhöra de obligatoriska kurserna inom juristprogrammet. Detta då den ger en oundgänglig förståelse för vad det är vi faktiskt gör som jurister på en djupare nivå än som kan framgå vid studierna av de olika sakområdena. För min del är det även så att jag vill forska efter examen och denna kunskap kommer sannolikt att hjälpa mig i den ambitionen.”

”Har redan rekommenderat kursen till andra studenter. Kursen ger ett helt annat perspektiv på juridiken och även om jag själv redan skrivit examensarbetet så tror jag att den kan vara väldigt givande som förberedelse inför hela metoden med det arbetet. Väldigt rolig- och intressant kurs!”

”Jag skulle absolut rekommendera den! Den sätter allt man tidigare läst i ett sammanhang, samtidigt som man ser juridiken från ett annat perspektiv. Jag har inte fastnat för något speciellt rättsområde inom det vi läst tidigare och valde juridisk metodlära för att den kändes allmängiltig. Kan i efterhand konstatera att det var ett bra val, oavsett vilket rättsområde jag kommer jobba inom kommer jag ha nytta av den här fördjupningen i metodläran.”

”Många andra kurser har handlat om att trycka i sig kunskaper i ett avgränsat område, metodläran däremot spänner över hela spektrumet. Man känner sig helt enkelt lite smartare efter den här kursen!”

”Jag tycker det borde vara en obligatorisk kurs för samtliga studenter. Otroligt att alla inte läser denna kurs. Har fått samtliga studier jag genomgått hittills som ett famlande i mörkret.”

”Ja! Med samma formulering som tidigare: exempelvis ger fördjupningen i lagtolkningsläran – vad de olika lagtolkningsprinciperna innebär samt hur de förhåller sig till varandra och rättsinstitutsläran i stort – helt nya möjligheter för juridisk analys. Under tidigare kurser har den grammatiska lagtolkningsprincipen tillmätts oproportionerligt stor vikt eftersom kunskapen om de andra lagtolkningsprinciperna var bristfällig. Nu kan samtliga lagtolkningsprinciper integreras till en helhet, vilket gör den juridiska analysen såväl skarpare som roligare. Jag går så långt som att säga att innehållet i denna kurs är nödvändig för att kunna syssla med juridik på ett meningsfullt sätt.”

För **filosofie kandidat-studenterna** – för vilka kursen är obligatorisk – avser frågan istället hur givande den har varit. Här följer några av svaren:

”Delvis. Problemet är att om man väljer att läsa fil.kand istället för att gå klart juristprogrammet så är man i grunden ganska ointresserad av juridik som ett teoretiskt ämne. Kursen är krävande, men användbar. Jag ser det lite som att betala 3000 för att laga två kariesattacker hos tandläkaren. Det frammanar inga känslor av välbehag men samtidigt bra för mig som tycker om att äta.”

”Det tycker jag absolut! Innan kursen var jag inte så entusiastisk eftersom det var en obligatorisk kurs, men har gjort en helomvändning. Den var den bästa kursen av alla! Just på

grund av att man gick in djupare än att bara gå igenom en massa paragrafer och knep inom ett rättsområde innan man bytte till en annan. Som så ofta det kändes. Men nu var det centrala att man på riktigt måste tänka själv och dra slutsatser från material med motsatta ståndpunkter från experter. Det var många otroligt intressanta och bra valda artiklar med sina olika synsätt. Också hur juridik förhåller sig till politik och samhället när man går fram och tillbaka i tiden, det hade jag inte tänkt så djupt tidigare. Det var alltså en kurs som öppnade ögon på många sätt och lärde mig nya färdigheter hur man analyserar objektvt. Och också att se på ett nytt sätt avgöranden från HD, eller alla instanser för den delen. Att det inte var mer deltagare gjorde också att man kunde ha bättre diskussioner än det varit fråga om i mina tidigare seminarier.”

Sammanfattningsvis kan man konstatera att för flertalet av studenterna har kursen givit dem nya insikter och färdigheter, som de bedömer att de kommer att ha nytta av i sitt framtidiga yrkesliv. Att de dessutom uppger att de har haft roligt under kursens gång är lök på laxen.

Enligt uppdrag

Marie Sandström

Kursföreståndare